

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Tomáše Langáška (soudce zpravodaj) a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Ivo Pospíšila v právní věci žalobkyně: **Ž. T.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, sídlem Křížová 25, Praha 5, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalované ze dne 20. října 2017, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 30. srpna 2018, č. j. 41 Ad 21/2017 - 23,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost žalované **se zamítá.**
- II.** Žalovaná **ne má** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III.** Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ve výši **52 Kč** do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení případu

[1] Podstatou tohoto případu je otázka, zda při stanovení vdovského důchodu žalobkyně došlo k nesprávnému postupu žalované a za jaké období má žalobkyně nárok na doplatek důchodu podle § 56 odst. 1 písm. b) věty druhé a třetí zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

[2] Manžel žalobkyně pobíral od roku 2000 plný invalidní důchod. V roce 2002 žalobkyně ovdověla a byl jí přiznán vdovský důchod, jehož výše se odvíjela od výše invalidního důchodu přiznané jejímu manželovi. A právě výše invalidního důchodu manžela žalobkyně byla po dlouhou dobu sporná. Krajský soud v Brně (dále jen „krajský soud“) opakovaně rušil

rozhodnutí žalované o invalidním důchodu, nejprve z procesních důvodů a následně kvůli pominutí některých mzdových nároků manžela žalobkyně.

[3] Žalovaná rozhodnutím ze dne 21. prosince 2010, č. j. X, zamítla námitky žalobkyně proti svému rozhodnutí ve věci zvýšení vdovského a starobního důchodu žalobkyně. Toto rozhodnutí žalobkyně u správních soudů nezpochybňovala, a tak nabylo právní moci dne 3. ledna 2011 (vykonatelným se stalo dne 21. června 2017).

[4] Rozhodnutím ze dne 4. srpna 2011, č. j. X, žalovaná zamítla námitky proti svému rozhodnutí, jímž manžel žalobkyně zvýšila plný invalidní důchod. Žalovaná odmítla zahrnout do vyměřovacího základu invalidního důchodu provizi obchodního zástupce ve výši 352 581 Kč, jež byla manžel žalobkyně přiznána rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 16. února 2000, č. j. 10 C 82/98-234, neboť ji nepovažovala za mzdový nárok. Žalovaná nezapočítala ani část mzdy, kterou manžel žalobkyně obdržel v cizí měně za měsíce leden – březen 1993.

[5] Žalobu proti posledně uvedenému rozhodnutí žalované krajský soud zamítl rozsudkem ze dne 14. března 2012, č. j. 41 Ad 60/2011-29. Krajský soud konstatoval, že provize přiznaná manžel žalobkyně výše uvedeným rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně sice je pracovněprávním nárokem, zmíněný rozsudek však doposud s ohledem na konkurz vyhlášený na bývalého zaměstnavatele manžela žalobkyně nenabyl právní moci. Provize tedy nebyla zúčtována a nelze ji zahrnout do vyměřovacího základu pro výpočet invalidního důchodu manžela žalobkyně. Uvedený rozsudek však zrušil Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 31. července 2013, č. j. 4 Ads 64/2012 - 23. Nejvyšší správní soud přisvědčil názoru krajského soudu ohledně povahy provize ve výši 352 581 Kč, uložil mu však znovu posoudit mzdový nárok manžela žalobkyně za měsíce leden – březen 1993. Krajský soud následně žalobu opět zamítl (rozsudkem ze dne 19. února 2014, č. j. 41 Ad 60/2011 - 101), přičemž po doplnění dokazování shledal, že pokud manžel žalobkyně dostával v měsících leden – březen 1993 od svého tehdejšího zaměstnavatele mzdu (vyplácenou v amerických dolarech), nebyly z ní prováděny žádné odvody, a nelze ji tedy považovat za zúčtováný příjem ve smyslu § 5 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistném na sociální zabezpečení“). Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost proti tomuto rozhodnutí rozsudkem ze dne 9. července 2015, č. j. 4 Ads 71/2014 - 29, přičemž se s ohledem na § 104 odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“) odmítl zabývat námitkou, že seznam přihlášených pohledávek je podle zákona o konkurzu a vyrovnání vykonatelným exekučním titulem, což dle názoru žalobkyně znamenalo, že měla být provize přiznaná rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně č. j. 10 C 82/98-234 započítána do vyměřovacího základu pro výpočet invalidního důchodu jejího manžela. Nejvyšší správní soud dále potvrdil závěr krajského soudu, že příjem manžela žalobkyně v cizí měně nelze pro výpočet jeho invalidního důchodu zohlednit. Za rozhodující však nepovažoval, že z tohoto příjmu nebylo uhrazeno odpovídající pojistné, nýbrž to, že nebylo prokázáno, zda manžel stěžovatelky od svého bývalého zaměstnavatele v měsících lednu – březnu 1993 částky v cizí měně vůbec obdržel.

[6] Ústavní soud však nálezem ze dne 21. září 2016, sp. zn. I. ÚS 3006/15 (N 181/82 SbNU 757), zrušil posledně citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu, neboť jím bylo porušeno právo žalobkyně na spravedlivý proces. Ústavní soud dospěl k závěru, že námitkou ohledně uznání pohledávky na provizi přiznanou Okresním soudem ve Zlíně ze strany konkurzní správkyne žalobkyně pouze reagovala na argumentaci krajského soudu, která se odlišovala od důvodů, pro něž provizi odmítla zahrnout do vyměřovacího základu žalovaná. Žalobkyně tuto námitku navíc vznesla již v kasační stížnosti proti prvnímu (později zrušenému) rozsudku

pokračování

krajského soudu, avšak Nejvyšší správní soud jí, stejně jako později krajský soud, nevěnoval žádnou pozornost. V řízení o druhé kasační stížnosti žalobkyně proto nemohlo jít o nepřipustnou námitku ve smyslu § 104 odst. 4 s. ř. s. K věci samé potom Ústavní soud upozornil na to, že pohledávka zjištěná v konkurzním řízení má povahu pohledávky pravomocně přiznané soudem. Ústavní soud proto Nejvyšší správní soud zavázal posoudit, zda lze do vyměrovacího základu zahrnout i takovou částku, která byla řádně zjištěna v konkurzním řízení, avšak fakticky nebyla vyplacena.

[7] Nejvyšší správní soud následně rozsudkem ze dne 22. prosince 2016, č. j. 4 Ads 71/2014 - 71, zrušil rozsudek krajského soudu č. j. 41 Ad 60/2011 i rozhodnutí žalované č. j. X a věc vrátil žalované k dalšímu řízení. Nejvyšší správní soud opět konstatoval, že část mzdy vyplácenou manželu žalobkyně v amerických dolarech v prvních třech měsících roku 1993 nelze do vyměrovacího základu pro výpočet jeho invalidního důchodu započíst, neboť nebylo prokázáno, že byla skutečně vyplacena. Nejvyšší správní soud dále dovodil, že do konce roku 2003 bylo jedinou podmínkou pro zahrnutí příjmu do vyměrovacího základu jeho zúčtování zaměstnavatelem v souvislosti s výkonem zaměstnání zakládajícího účast na nemocenském pojištění. Zúčtováním příjmem se tak stalo již plnění, jehož hodnota byla na příslušném účtu zaměstnavatele účtována jako náklad (úbytek prostředků) bez ohledu na skutečnost, zda z takového plnění bylo uhrazeno pojistné a zda bylo zaměstnanci skutečně vyplaceno. Provize ve výši 352 581 Kč byla zjištěna jako pohledávka v konkurzním řízení, což zhojilo dosud nenastalou právní moc rozsudku Okresního soudu ve Zlíně č. j. 10 C 82/98 - 234. Zaměstnavatel manžela žalobkyně tak byl povinen o této provizi účtovat jako o svém nákladu a zahrnout ji do vyměrovacího základu, nicméně nestalo se tak. Nejvyšší správní soud dále konstatoval, že zpětné zhodnocení příjmů dosažených v rámci zaměstnání je dle výslovného znění zákona možné pouze v případě neplatného skončení pracovního poměru. Tuto situaci označil Nejvyšší správní soud za zákonodárcem nezamýšlenou mezeru v zákoně. Nebylo by totiž ústavně konformní, kdyby systém důchodového pojištění nezohledňoval všechna pravomocná rozhodnutí soudů o mzdových nárocích zaměstnanců. Nejvyšší správní soud proto uzavřel, že „na základě analogické aplikace § 16 odst. 3 věty třetí ve spojení s § 11 odst. 2 větou pátou zákona o důchodovém pojištění, v rozhodném znění, lze [...] do vyměrovacího základu pojištěnce [...] zahrnout též hodnotu peněžitého plnění, která podle pravomocného rozhodnutí soudu náleží pojištěnci v souvislosti s výkonem zaměstnání zakládajícího účast na nemocenském pojištění, přičemž toto plnění se započte v kalendářních měsících, za která náleží, i když o něm zaměstnavatel pojištěnce původně neúčtoval.“ Jak Nejvyšší správní soud zjistil, žalovaná tento postup uplatnila v případě některých jiných mzdových nároků manžela žalobkyně, jež mu pravomocně přiznaly soudy.

[8] V rozhodnutí ze dne 3. května 2017, č. j. X, žalovaná v souladu s právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem započítala do vyměrovacího základu pro výpočet invalidního důchodu manžela žalobkyně provizi ve výši 352 581 Kč a invalidní důchod mu odpovídajícím způsobem zvýšila.

[9] V návaznosti na to žalovaná rozhodnutím ze dne 31. července 2017, č. j. X, zvýšila vdovský důchod přiznaný žalobkyni od 19. března 2002 na 2 184 Kč měsíčně, přičemž doplatek tohoto důchodu jí přiznala od 18. ledna 2012. Žalovaná dospěla k závěru, že její postup při zápočtu částky 352 581 Kč do vyměrovacího základu pro výpočet invalidního důchodu manžela žalobkyně nepředstavoval nesprávný postup ve smyslu § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, neboť její stanovisko vycházelo z platné právní úpravy. Nejvyšší správní soud v rozsudku č. j. 4 Ads 71/2014 - 71 použil analogii, přičemž zdůraznil, že jde o výjimečný postup vztahující se k předchozí právní úpravě. Odlišný právní názor v důsledku vývoje judikatury dle mínění žalované nezakládá nesprávnost jejího dřívějšího postupu. Žalobkyni proto

náleží doplatek vdovského důchodu za období pěti let zpětně ode dne, kdy se žalovaná dozvěděla o nároku na jeho zvýšení, tedy ode dne 18. ledna 2017, kdy jí byl doručen rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 4 Ads 71/2014 - 71.

[10] Rozhodnutím označeným v záhlaví žalovaná upravila formální chyby v návěti a ve výroku svého prvostupňového rozhodnutí, ve zbytku je potvrdila, neboť námitky žalobkyně vyhodnotila jako nedůvodné.

[11] Krajský soud rozsudkem označeným v záhlaví posledně uvedené rozhodnutí žalované zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. S ohledem na vývoj znění § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění krajský soud dovodil, že doplatek vdovského důchodu lze v případě nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení přiznat nejdéle od 1. ledna 2006. Dále krajský soud konstatoval, že orgán sociálního zabezpečení postupuje nesprávně tehdy, má-li k dispozici všechny potřebné podklady pro své rozhodnutí (případně si je mohl opatřit). Typicky půjde o nesprávné právní posouzení zjištěné skutečnosti. Krajský soud dále konstatoval, že nyní napadené rozhodnutí vydala žalovaná až poté, co po 17 letech soudních sporů dala žalobkyni v řízení o invalidním důchodu jejího manžela za pravdu. Celkovou délku a průtahy v tomto řízení nelze žalobkyni přičítat k tíži i přesto, že Nejvyšší správní soud svůj postup v rozsudku č. j. 4 Ads 71/2014 - 71 označil za výjimečný. Krajský soud dále poukázal na rozporný přístup žalované ke sporné právní otázce a nutnost ochrany oprávněné důvěry žalobkyně v právo. Rozhodnutí žalované o invalidním důchodu manžela žalobkyně ze dne 4. srpna 2011 nebylo dle názoru krajského soudu v souladu se shromážděnými podklady.

II. Kasační stížnost a průběh řízení o ní

[12] Žalovaná (dále též „stěžovatelka“) podala proti rozsudku krajského soudu včas kasační stížnost spojenou s návrhem na přiznání odkladného účinku. Namítala, že její postup, který byl v souladu s dikcí zákona, nelze považovat za nesprávný postup ve smyslu § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, a to i přesto, že Nejvyšší správní soud později konstatoval mezeru v zákoně a vyplnil ji svým závazným výkladem. Dle názoru stěžovatelky není nesprávným postupem případ pozdější změny výkladu zákona. Pro stanovení doby, za niž náleží doplatek důchodu, je rozhodující den, kdy stěžovatelka zjistila, že důchod pravděpodobně stanovila v chybné výši. K tomu došlo až dne 18. ledna 2017, kdy byl stěžovatelce doručen rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 4 Ads 71/2014 - 71, který změnil dosavadní výklad zákona, z něhož stěžovatelka vycházela. Doplatek vdovského důchodu tak žalobkyni náleží až ode dne 18. ledna 2012. V době rozhodování o vdovském důchodu žalobkyně a o invalidním důchodu jejího manžela v letech 2010 a 2011 tedy stěžovatelka neměla k dispozici všechny relevantní podklady, pročež nemohla postupovat nesprávně. Tehdy stěžovatelka do vyměřovacího základu pro výpočet invalidního důchodu manžela žalobkyně nezahrnula provize za sjednané kontrakty, neboť neměla prokázáno, že se jednalo o zúčtovaný příjem. Nejvyšší správní soud dovodil, že provize do vyměřovacího základu patří, výkladem, při němž vyplnil mezeru v zákoně. Pokud stěžovatelka takovou úvahu neprovedla sama, nelze její postup označit za nesprávný.

[13] Stěžovatelka též považuje rozsudek krajského soudu za nesrozumitelný. Krajský soud ji totiž zavázal řádně stanovit den, odkdy náleží žalobkyni doplatek vdovského důchodu, přičemž odkázal na bod 26 svého rozsudku. Takový odkaz však stěžovatelka považuje za nedostatečný, neboť dobu, za niž bude žalobkyni doplacen zvýšený vdovský důchod, již stanovila v rozhodnutí označeném v záhlaví. Pokud měl krajský soud na mysli, že doplatek žalobkyni náleží za delší dobu než od 18. ledna 2012, měl to ve svém rozhodnutí výslovně uvést.

pokračování

Stěžovatelka též upozornila, že rozhodovací praxe krajských soudů je v tomto směru nejednotná, a odkázala na rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 48 Ad 1/2017-17.

[14] Usnesením ze dne 14. listopadu 2018, č. j. 6 Ads 316/2018 - 28, přiznal Nejvyšší správní soud kasační stížnosti odkladný účinek.

[15] Žalobkyně ve vyjádření ke kasační stížnosti doručeném shrnula dosavadní průběh řízení o svém důchodu i o invalidním důchodu svého manžela, za něhož po jeho smrti jednala. Druhé z těchto řízení bylo zatíženo průtahy. Stěžovatelka navíc vždy nerespektovala ustanovení zákona o pojistném na sociální zabezpečení, především ve vztahu k možnosti zohlednit pro výpočet důchodu příjmy v cizí měně. Žalobkyně dále poukázala na naprosto nevyhovující způsob, jakým stěžovatelka vedla správní spis. Stěžovatelka od počátku věděla, že provize manžela žalobkyně ve výši 352 581 Kč je mzdovým nárokem, což jednoznačně vyplývá z rozsudku Okresního soudu ve Zlíně sp. zn. 10 C 82/98. Ve všech těchto ohledech nesprávným postupem stěžovatelka zasáhla do práva žalobkyně na hmotné zabezpečení při ztrátě živitele a do práva na projednání věci bez zbytečných průtahů. Žalobkyně trvá na tom, že jí doplatek vdovského důchodu náleží ode dne úmrtí jejího manžela, tedy od 19. března 2002.

[16] Nejvyšší správní soud zaslal vyjádření žalobkyně na vědomí stěžovatelce, která již nevyužila možnosti podat k němu repliku.

III. Posouzení kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem

[17] Nejvyšší správní soud kasační stížnost posoudil a dospěl k závěru, že není důvodná.

[18] Podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 1. ledna 2009, platí, že *zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží. Důchod nebo jeho zvýšení se přitom doplatí nejvýše pět let nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na důchod nebo jeho zvýšení; pro běh této lhůty platí § 55 odst. 2 věta druhá a třetí obdobně. Důchod nebo jeho zvýšení se však doplatí ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, v případě, že důchod nebyl přiznán nebo byl vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení* (zvýraznil Nejvyšší správní soud). Podle čl. II odst. 14 zákona č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se za dobu před 1. lednem 2009 *důchod nebo jeho zvýšení doplatí ve výši, v níž důchod správně náležel, nejvýše v rozsahu stanoveném právními předpisy účinnými ke dni 31. prosince 2008.*

[19] Nejvyšší správní soud v prvé řadě nesouhlasí se stěžovatelkou, že by krajský soud nevyjádřil srozumitelně závazný právní názor, jímž by se stěžovatelka měla při svém dalším rozhodování řídit. Většina vlastního odůvodnění napadeného rozsudku se soustředí na otázku, zda stěžovatelka v minulosti poustupovala při stanovení vdovského důchodu žalobkyně (v návaznosti na stanovení invalidního důchodu jejího manžela) nesprávně či nikoli. Ze závěru, že „není pochyb o tom, že žalovaná nerozhodla o přiznání plného invalidního důchodu [manžela stěžovatelky] v souladu se shromážděnými podklady a vyšší dávky nestanovila v tomu odpovídající výměře“ (odstavec 37 napadeného rozsudku), je zřejmé, že krajský soud postup stěžovatelky považoval za nesprávný.

Krajský soud dále dovodil, že doplatek vdovského důchodu lze v případě nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení přiznat nejdéle od 1. ledna 2006 (tři roky zpětně od nabytí účinnosti zákona č. 306/2008 Sb.; v podrobnostech viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. prosince 2016, č. j. 3 Ads 279/2015 - 24). Z těchto dvou indicií mohla stěžovatelka bez větších obtíží dovodit, že ji krajský soud zavázal přiznat žalobkyni doplatek vdovského důchodu od 1. ledna 2006.

[20] K poukazu stěžovatelky na nejednotnou praxi krajských soudů Nejvyšší správní soud uvádí, že Krajský soud v Praze v rozsudku ze dne 29. června 2018, č. j. 48 Ad 1/2017 - 17, dospěl k závěru, že nárok na doplatek důchodu za období před 1. lednem 2009 (kdy zákon č. 306/2008 Sb. nabyl účinnosti) nevzniká, respektive že jej lze přiznat jen za tři roky ode dne zjištění nároku na přiznání či zvýšení důchodu, i pokud by k němu došlo až po účinnosti zákona č. 306/2008 Sb. Takový výklad je však v rozporu s judikaturou Nejvyššího správního soudu (výše citovaným rozsudek č. j. 3 Ads 279/2015 - 23 či rozsudky ze dne 18. července 2014, č. j. 5 Ads 94/2014 - 22 a ze dne 20. června 2013, č. j. 4 Ads 33/2013 - 32), kterou krajský soud naopak v projednávané věci respektoval.

[21] Stěžejní část argumentace předestřené v kasační stížnosti mířila proti závěru krajského soudu, že žalobkyni byl vyplácen vdovský důchod v nižší částce, než v jaké náleží, v důsledku nesprávného postupu stěžovatelky. Úkolem Nejvyššího správního soudu je proto nyní vyložit pojem „nesprávný postup“ a aplikovat jej na nyní posuzovaný skutkový stav.

[22] Důvodová zpráva k příslušné části zákona č. 306/2006 Sb. (sněmovní tisk 435/0, 5. volební období, www.psp.cz), jenž do § 56 odst. 1 písm. b) doplnil třetí větu bránící prekluzi nároku na doplatek zvýšeného důchodu v případě nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení, uvádí: „*Platnou úpravu se navrhuje dále změnit v případech, kdy je zamítnutí žádosti o důchod nebo o přiznání důchodu v nižší částce, než náleží, dojde v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení, tj. zejména tehdy, jestliže orgán sociálního zabezpečení přehlédne okolnost, která již byla obsažena v podkladech v době rozhodování, použije nesprávných podkladů, dopustí se početní chyby, zamění podkladový materiál, chybně stanoví věk potřebný pro vznik nároku na důchod, provede snížení důchodu, přestože k němu dojít nemělo, nezvyší důchod, přestože ke zvýšení dojít mělo (zejména při bromadném zvyšování důchodů). Je odůvodněné, aby v těchto případech, ve kterých má orgán sociálního zabezpečení k dispozici všechny poklady plně a jednoznačně prokazující důchodové nároky oprávněného, náležel příslušný doplatek důchodu, jako plnění dlouhodobého charakteru, bez omezení.*“

[23] Z již citovaného rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 5 Ads 94/2014 - 22 vyplývá, že obsah pojmu „nesprávný postup“ užitý v § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění nemusí být vždy zcela totožný s obsahem pojmu „nesprávný úřední postup“, který je jedním z důvodů přiznání nároku na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). V rozsudku č. j. 3 Ads 279/2015 - 24 potom Nejvyšší správní soud uvedl, že nesprávný postup orgánu sociálního zabezpečení ve smyslu § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění zahrnuje „*případy, kdy nositel pojištění při stanovení výše důchodu chybně posoudil právní otázku nebo rozhodl o výši dávky v rozporu s doklady obsaženými ve správním spisu.*“

[24] Výše procentní výměry vdovského důchodu je závislá na výši invalidního (starobního) důchodu zemřelého manžela (§ 51 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění). V projednávaném případě proto mohlo k nesprávnému postupu stěžovatelky ve smyslu § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění dojít nejen v řízení o vdovském důchodu žalobkyně, ale i (respektive

pokračování

především) v řízení o invalidním důchodu jejího manžela. V tomto směru nelze žalobkyni nikterak vyčítat, že rozhodnutí o vdovském důchodu z roku 2010 (viz bod [3] výše) nenapadla správním žalobou, jak se snad stěžovatelka opakovaným poukazováním na tuto skutečnost snažila naznačit. Rozhodnutí o dávkách důchodového pojištění je totiž „*vydáváno cum clausula rebus sic stantibus, tedy s výhradou pozdější změny rozhodnutí, a to ve všech stěžejních otázkách, tedy jak pokud jde o samotný nárok, tak pokud jde o výši dávky i její výplatu. Změna dávky může spočívat v přiznání dávky, byla-li neprávem odeprána nebo přiznána od pozdějšího data, než od jakého náleží, ve zvýšení dávky, byla-li přiznána nebo je vyplácena v nižší částce, než náleží, v odnětí dávky, byla-li přiznána neprávem, v zastavení výplaty dávky, změnil-li se skutečnosti rozhodné pro výplatu dávky. Řízení o změně dávky může být zahájeno na návrh nebo z podnětu orgánu, který je oprávněn o věci rozhodnout. [...] v důchodovém pojištění se v široké míře připouští změna pravomocného rozhodnutí o dávce, a to jak vlivem nových skutečností, které nastaly po právní moci rozhodnutí, tak vlivem skutečností, které existovaly v době rozhodování, a přibližují se k nim dodatečně. Zákon přitom nerozlišuje, zda oprávněná osoba takovou skutečnost mohla v původním řízení uplatnit, či nikoliv*“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. července 2006, č. j. 6 Ads 58/2005 - 44). Postup podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění je tak zcela nezávislý na uplatnění jakýchkoli opravných prostředků či jiné formy nesouhlasu s rozhodnutím o dávce důchodového pojištění (rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 5 Ads 94/2014 - 25). Vzhledem k závislosti výše vdovského důchodu na invalidním důchodu zemřelého manžela tak žalobkyni stačilo prostřednictvím správní žaloby a následné kasační a ústavní stížnosti dosáhnout změny rozhodnutí o invalidním důchodu svého manžela. Změna rozhodnutí o vdovském důchodu podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění musela být logickým následkem úspěchu žalobkyně v soudním řízení o invalidním důchodu jejího manžela.

[25] Nejvyšší správní soud proto posoudil, zda v řízení o invalidním důchodu manžela žalobkyně došlo k nesprávnému postupu stěžovatelky coby orgánu sociálního zabezpečení při posuzování, zda lze provizi ve výši 352 581 Kč přiznanou manželu žalobkyně rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně č. j. 10 C 82/98-234 zahrnout do vyměřovacího základu invalidního důchodu.

[26] V rozhodnutí ze dne 4. srpna 2011, č. j. X, stěžovatelka odmítla uvedenou částku do vyměřovacího základu zahrnout proto, že „*nejde o částku započitatelnou podle českých důchodových předpisů. Rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně sp. zn. 10 C 82/98-234 ze dne 16. 2. 2000 byla tato částka přiznána nikoliv jako pracovníprávní nárok, ale jako provize obchodního zástupce za sjednané kontrakty, která příslušela vedle sjednaného platu. Nejedná se tedy o příjem z činnosti zakládající účast na důchodovém pojištění ve smyslu § 5 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb. Pro důchodové účely lze hodnotit příjmy, které byly zaměstnavatelem zúčtovány v souvislosti se zaměstnáním zakládajícím účast na nemocenském pojištění.*“

[27] Citovaný právní názor stěžovatelky nicméně v soudním přezkumu neobstál. Již v rozsudku č. j. 41 Ad 60/2011 - 29 krajský soud konstatoval, že ze spisu Okresního soudu ve Zlíně sp. zn. 10 C 82/98 je zřejmé, že provize ve výši 352 581 Kč „*je částkou, jež měla být žalobci vyplacena z titulu pracovníprávního vztahu mezi ním a žalobcem.*“ Krajský soud se pokusil rozhodnutí žalované ještě „zachránit“ argumentem, že rozsudek Okresního soudu ve Zlíně č. j. 10 C 82/98 - 234 není pravomocný a daná provize tak není příjmem, který bývalý zaměstnavatel manžela žalobkyně zúčtoval, jak požaduje § 5 odst. 1 zákona o pojistném na sociální zabezpečení.

[28] Tento závěr Nejvyšší správní soud původně potvrdil (rozsudek č. j. 4 Ads 64/2012 - 23), po zásahu Ústavního soudu však přezkoumal důsledky zjištění provize ve výši 352 581 Kč jako pohledávky v konkurzním řízení, přičemž shledal, že tato skutečnost má stejné účinky, jaké by měla právní moc rozsudku Okresního soudu ve Zlíně č. j. 10 C 82/98 - 234.

Teprve následně provedl Nejvyšší správní soud v rozsudku č. j. 4 Ads 71/2014-71 výklad § 16 odst. 3 ve spojení s § 11 odst. 2 zákona o důchodovém a vyplnil mezeru v zákoně v tom smyslu, že zpětné zhodnocení příjmů podle § 11 odst. 2 věty páté (nyní jde o větu třetí) zákona o důchodovém pojištění je možné nejen v případě později konstatovaného neplatného skončení pracovního poměru, ale i v případě jiných soudem přiznaných pohledávek souvisejících s výkonem zaměstnání zakládajícího účast na nemocenském pojištění. Tato úvaha, při níž Nejvyšší správní soud vyplnil mezeru v zákoně, však již nijak nesouvisela s nesprávným závěrem stěžovatelky, že provize přisouzená manželu žalobkyně rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně č. j. 10 C 82/98 - 234 není mzdovým nárokem, nýbrž se vztahovala k názoru, který se poprvé objevil až v rozsudku krajského soudu č. j. 41 Ad 60/2011 - 29, a sice že tato provize nebyla bývalým zaměstnavatelem manžela žalobkyně zúčtována, protože ji nelze do vyměřovacího základu pro výpočet jeho invalidního důchodu.

[29] Z uvedeného vyplývá, že stěžovatelka své rozhodnutí o invalidním důchodu manžela žalobkyně ze dne 4. srpna 2011, č. j. X, opřela o nesprávný právní názor, že provize ve výši 352 581 Kč není mzdovým nárokem (pohledávkou z pracovněprávního vztahu). Chybné právní hodnocení úplně zjištěného skutkového stavu, jakkoli je až následně, ovšem s retrospektivními účinky, nalezeno soudy, přitom představuje nesprávný postup ve smyslu § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. S ohledem na poslední větu tohoto ustanovení ve spojení s čl. II odst. 14 zákona č. 306/2006 tak žalobkyni náleží doplatek vdovského důchodu od 1. ledna 2006, jak rozhodl krajský soud.

[30] Námitka stěžovatelky, že jí nelze přičítat k tíži pozdější vývoj judikatury, nemůže přijatý závěr zvrátit. V tomto směru lze poukázat na zjištění, které Nejvyšší správní soud učinil v rozsudku č. j. 4 Ads 71/2017 - 71: „*Ostatně při stanovení vyměřovacího základu manžela stěžovatelky již stejným způsobem žalovaná v posuzované věci postupovala. Z jejího rozhodnutí o námitkách ze dne 4. 8. 2011 i z osobního listu důchodového pojištění ze dne 27. 7. 2010 totiž vyplývá, že v souladu s rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 6. 9. 1994, č. j. 10 C 509/93 - 19, započítala do úbrnu vyměřovacích základů manžela stěžovatelky za kalendářní rok 1993 hrubou mzdu za duben až červen tohoto roku ve výši 3 x 36.980 Kč a nábradu za v něm čerpanou dovolenou ve výši 15 x 1.498 Kč. Mzdové nároky přiznané tímto rozhodnutím vydaným v občanskoprávní věci přitom žalovaná zohlednila na základě rozsudků Krajského soudu v Brně ze dne 5. 5. 2008, č. j. 33 Cad 168/2007 - 24, a ze dne 30. 3. 2010, č. j. 34 Cad 26/2009 - 25.*“ Stěžovatelka tedy zjevně § 16 odst. 3 ve spojení s § 11 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění vykládala (respektive aplikovala) stejně jako později Nejvyšší správní soud, byť tak možná činila bez hlubší úvahy. To jen potvrzuje závěr, že nezahrnutí částky 352 581 Kč do vyměřovacího základu invalidního důchodu manžela žalobkyně souviselo výlučně s chybným názorem stěžovatelky, že nejde o pohledávku z pracovněprávního vztahu.

IV. Závěr a náklady řízení

[31] Nejvyšší správní soud tedy ze shora uvedených důvodů shledal, že žalovaná při stanovení vdovského důchodu žalobkyně (respektive invalidního důchodu jejího manžela) postupovala nesprávně. S ohledem na § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění ve spojení s čl. II odst. 14 zákona č. 306/2008 Sb. má proto žalobkyně nárok na doplatek vdovského důchodu již od 1. ledna 2006.

[32] Kasační stížnost žalované tudíž nebyla důvodná, protože ji Nejvyšší správní soud zamítl podle druhé věty § 110 odst. 1 s. ř. s. Rozhodl tak bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s.

pokračování

[33] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaná neměla úspěch ve věci, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalobkyně měla ve věci plný úspěch. Výslovně se sice takového nároku nedomáhala (nevyčíslila náklady řízení), ze spisu však vyplývají náklady v podobě poštovního zaplaceného za zaslání vyjádření ve výši 52 Kč. V této výši proto Nejvyšší správní soud proto žalobkyni náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti přiznal.

P o u ě n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. ledna 2019

JUDr. Tomáš Langášek
předseda senátu